

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสังคมต้องเผชิญกับปัญหาเยาวชนอาชญากรรมเป็นประจำ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาหนักที่รัฐบาลและสถาบันที่เกี่ยวข้องของต้องร่วมมือกันรับผิดชอบ ในการหาวิธีช้จักและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นต้นว่า ปัญหาเด็กและเยาวชนติดยาเสพติด ขกพวกตีกัน ชมชื่นกระทำชำเรา และอาชญากรรมอื่น ๆ ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนขาดการอบรมสั่งสอนชี้แนะในทางที่ถูกที่ควร ทั้งที่สังคมไทยเป็นสังคมพุทธศาสนา มีหลักปรัชญาและศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะเด็กและเยาวชนในวันนี้ คือผู้ใหญ่ซึ่งจะต้องรับผิดชอบต่อความเจริญของประเทศชาติในอนาคต

การที่เด็กและเยาวชนของเราประพฤติปฏิบัติคนเช่นนี้ มีสาเหตุที่สลับซับซ้อนหลายประการ แต่สาเหตุประการหนึ่งที่เราเห็นได้อย่างชัดเจนมาจากความล้มเหลวในการเรียนและการสอนวิชาศีลธรรมอันเป็นวิชาในกลุ่มปรัชญา และศาสนาที่มีอยู่ในโรงเรียนและสถาบันฝึกหัดครู ทั้งนี้เพราะเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะอยู่ในความรับผิดชอบของครูมากกว่าผู้อื่น ดังนั้นตลอดเวลาที่เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ถ้าครูผู้อบรมสั่งสอนสามารถให้ทั้งความรู้และความประพฤติที่ดีแล้ว ปัญหาที่เด็กจะก่อขึ้นย่อมจะลดน้อยลง แต่เท่าที่ปรากฏจะเห็นว่าประเทศไทยยังขาดครูที่จะให้ทั้งความรู้ และอบรมศีลธรรมจรรยาให้แก่เด็กเป็นอันมาก แม้แต่สถาบันฝึกหัดครูเองก็ต้องยอมรับขอพรองในการที่จะผลิตครูให้เป็นผู้ที่พร้อมทั้งความรู้คู่กับคุณธรรม ซึ่งจะไปเป็นตัวอย่างอันดีให้แก่เยาวชนในโรงเรียนและในสังคมทั่ว ๆ ไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาจเป็นไปได้ที่หลักสูตรในสถาบันฝึกหัดครูต่างก็เน้นความสำคัญของวิชาการมากกว่าด้านจริยธรรม จะเห็นได้ว่าในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง มีวิชาที่สร้างเสริมจริยธรรมให้แก่ครูเพียง ๔ วิชา

ได้แก่วิชาในกลุ่มปรัชญาและศาสนา แต่เป็นวิชาบังคับเพียงวิชาเดียวที่เหลือเป็นวิชาเลือก ซึ่ง
นับได้ความน้อยมาก

การเรียนและการสอนวิชาในกลุ่มปรัชญาและศาสนาจะได้ผลหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับ
องค์ประกอบหลายประการ คือ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนและการสอน ผู้สอน ผู้เรียน
และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่นบรรยากาศในการเรียน สภาพของห้องเรียน เป็นต้น แต่อย่าง
ไรก็ตามครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสอน เพราะครูเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเรียน
และการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยอาศัยวิชาในกลุ่มปรัชญาและศาสนาไปสู่ความรู้
ความคิด ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ คุณค่า ทัศนคติ และพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมให้
เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ทั้งนี้เพราะวิชาในกลุ่มปรัชญาและศาสนา เป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ
สังคม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ และพฤติกรรมของมนุษย์ จึงสามารถสนองความมุ่งหมายของ
หลักการศึกษาได้ดี โดยเฉพาะมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายทั่วไปของการศึกษา กล่าวคือ

ในค่านิจจการแห่งตน (Self Realization) วิชาในกลุ่มปรัชญา และ
ศาสนา ช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์ เกิดความเจริญงอกงาม ช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการ
สังเกต การอภิปราย การอ่าน การใช้ภาษา การทำงานเป็นกลุ่ม มีความรับผิดชอบในการ
ทำงานร่วมกัน ช่วยให้นักเรียนได้เพิ่มพูนความรู้ และสมรรถภาพของตนในการทำงานรวม
กับคนอื่น

ในค่านมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relationship) วิชาในกลุ่มปรัชญาและศาสนา
ช่วยให้นักเรียนรู้จักผูกมิตร ผูกความสัมพันธ์กับคนอื่น โดยการให้ความร่วมมือ เคารพในสิทธิ
ของบุคคลอื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจและซาบซึ้งในการดำเนินชีวิต มารยาทอันดีงาม
ของสังคม อุทิศตนของกรอบครัว ตลอดจนบทบาทของแต่ละคนในการทำงานร่วมกัน และการ
ปฏิบัติตามหลักศีลธรรมจรรยา

ในค่านประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) วิชาในกลุ่ม
ปรัชญาและศาสนา จะช่วยให้นักเรียนมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ รู้จักประกอบอาชีพที่สุจริต
ตามความสามารถของตน มีความอดสาพยายามในการประกอบอาชีพ ช่วยสร้างทัศนคติใน

การทำงานเพื่อให้ได้ผลดี มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ ทั้งที่เป็นงานส่วนตัว และการทำงาน
ร่วมกันเป็นหมู่คณะ นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนรู้จักประหยัด ใช้จ่ายแต่สิ่งจำเป็น ใช้เวลา
ว่างให้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ในด้านความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมือง (Civic Responsibility)
วิชาในกลุ่มปรัชญาและศาสนา จะช่วยทำให้นักเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรง
เรียน ชุมชน รัฐจักละอายต่อการกระทำผิด การขาดความรับผิดชอบ มีสิ่งยึดเหนี่ยว
ในการกระทำแต่ความดี ซึ่งเป็นสิ่งส่งเสริมให้เป็นพลเมืองที่ดี

สิ่งสำคัญของการศึกษานอกเหนือจากความรู้ทางวิชาการแล้ว จิตใจของผู้ใช้ความ
รู้นั้นต้องเป็นจิตใจที่ฝึกอบรมมาเป็นอย่างดีอีกด้วย แสดงพฤติกรรมออกในลักษณะที่พึงประสงค์
ก่อให้เกิดประโยชน์ ความสุข ความสงบ ดังนั้นการศึกษา หรือการเรียนการสอนที่สมบูรณ์
จะต้องส่งเสริมทั้งความรู้ และคุณธรรมควบคู่กันไปด้วย ดังที่ สาโรช บัวศรี ได้ให้ข้อคิด
ไว้ว่า ไม่ว่าโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยใด จะปลูกฝังเพียงให้การศึกษาวิชาการ (Academic
Subjects) หรือวิชาชีพ (Vocation Subjects) ล้วน ๆ แต่เพียงอย่างเดียวแก่นัก
เรียน นิสิต นักศึกษาโดยไม่คำนึงถึงเรื่องคุณธรรมอื่น ๆ เช่น การมีความรับผิดชอบ การมี
จริยศาสตร์ และการมีมนุษยธรรมสูง ฯลฯ ด้วยแล้ว ก็นับว่าโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยนั้น
ยังไม่ไ้ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์^๑ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ เบนจามิน เอส. บลูม

(Benjamin S. Bloom) นักการศึกษาชาวตะวันตกที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็น
๓ ด้านใหญ่ ๆ คือ

๑. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือการให้ความรู้เพื่อพัฒนาด้าน
สติปัญญา ความสามารถ และความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น

^๑ สาโรช บัวศรี, "การฝึกความรับผิดชอบ," สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย
(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บรรหาร, ๒๕๐๕), หน้า ๑.

๒. **ทัศนจิตพิสัย (Affective Domain)** คือการให้การศึกษาด้านจริยศึกษา สุนทรียศึกษา มุ่งในแง่วัฒนธรรมทางจิตใจ นั่นคือการปลูกฝังค่านิยม เจตคติที่พึงปรารถนา อันก่อให้เกิดความรู้สึกนึกชอบชั่วดีให้สอดคล้องกับระบบสังคม ตลอดจนให้บุคคลยอมรับในความเปลี่ยนแปลงแห่งความนิยมบางอย่างนั้นด้วย

๓. **ด้านทักษะนิสัย (Psychomotor)** จัดเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งในแง่การฝึกทักษะแห่งอวัยวะต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิด พลศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการประกอบอาชีพ

ตลอดเวลาที่ผ่านมา การศึกษาของไทยเน้นด้านจริยศึกษาเป็นอันดับแรกในองค์ ๔ ของการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาและศาสนา ดังปรากฏในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ "จริยศึกษา เพื่อให้มีศีลธรรม และวัฒนธรรม มีหิริโอตตปละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว"^๒ นอกจากนี้คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ชี้แจงเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่เดิมจนเนื้อหา และภาพทองจাঁนั้น ควรจะต้องเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ เป็นการสอนเพื่อให้คิดเป็นและทำเป็น นอกจากนั้นจะต้องแทรกคุณธรรมและจริยธรรมเข้ากับการศึกษาคด้วย เพราะเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องให้เรียนรู้คู่กันไปกับวิชาต่าง ๆ^๓

^๑ Benjamin S. Bloom, Taxonomy of Educational Objective Affective Domain (New York: David McKay, 1961), pp. 6-7.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๗), หน้า ๓๗๘.

^๓ รายงานข่าวในบ้าน, "ปฏิรูปการศึกษา: จริยะมาก่อนพุทธะ" ประชาชาติ ๕๓ (พฤศจิกายน ๒๕๑๗), หน้า ๑๓.

นโยบายในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้เน้นถึงความสำคัญของ
ปรัชญาและศาสนา นั่นคือ มุ่งให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม รู้
จักใช้สิทธิ เสรีภาพ ในกรอบของกฎหมาย ให้ตระหนักถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบของประชาชน
ในระบบประชาธิปไตย จะต้องมีการพัฒนาทัศนคติ พฤติกรรม ค่านิยม และคุณธรรม ให้เป็น
พลเมืองดีของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข^๑

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและประโยชน์สุข
ของประชาชน ประชาชนเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ถ้าประชาชนขาด
ความรู้ ความคิด และความสามารถในอันที่จะประกอบกิจการต่าง ๆ เพื่อความเจริญก้าว
หน้าของสังคมและประเทศชาติ ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปไม่ได้ ถึงแม้ว่าประเทศชาติ
จะมีคนที่มีคนที่มีความรู้ความสามารถในอันที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ
มากมายเพียงใดก็ตาม ถ้าคนเหล่านั้นขาดคุณธรรม ไร้ตำแหน่งหน้าที่แสลงหาประโยชน์ส่วน
ตน ขาดความเสียสละ ความอุทิศสละ ก่อความเคียดแค้นให้แก่สมาชิกอื่น ๆ ทำคนเป็นบ่อน
ทำลายความเข้มแข็งของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ประเทศนั้นก็เจริญก้าวหน้า
ไปไม่ได้เช่นกัน

การที่ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้นั้น จึงต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้
ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
รู้จักเสียสละ มีความซื่อสัตย์สุจริต สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเอกราช ไม่อยู่ภาย
ใต้การปกครองของประเทศอื่น แต่ไม่สามารถปรับปรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้เท่าที่ควร
ทั้งที่โอกาสอำนวย เนื่องจากประชาชนในประเทศขาดการอบรมสั่งสอนทางพุทธศาสนา ให้มี
จิตใจสูง มุ่งพัฒนาประเทศด้วยความเสียสละ ซื่อตรง และเมตตาต่อกัน^๒

^๑ วิทยุ สาทร, หลักการศึกษ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภา, ๒๕๒๑),
หน้า ๓๕๑.

^๒ ละออ การุณยวนิช, จริยศึกษากับการพัฒนาประเทศ เอกสารการนิเทศการศึกษา
ฉบับที่ ๑๕๑ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๑๘), หน้า ๘.

การอบรมเพื่อให้คนมีคุณธรรม และจริยธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว จะต้องเริ่มมาตั้งแต่เด็ก จนกระทั่งเข้าโรงเรียนและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่มีปรัชญาในการดำเนินชีวิต รู้ว่าสิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ความเชื่อทางศาสนาโคครอบงำจิตใจของคนและมีอิทธิพลต่อชีวิต ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ดังจะเห็นได้ว่ามนุษย์ปล่อยให้ศาสนากำหนดมาตรการในการดำเนินชีวิต วางระบบสังคม วางพื้นฐานทางการเมืองและเศรษฐกิจ แทบทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในวงการของศาสนา^๑ จะเห็นได้ว่าปรัชญา ศาสนา และชีวิตแยกจากกันไม่ออก ศาสนาเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิต ปรัชญาเป็นเรื่องของความรู้^๒ ทุกคนไม่ต้องการดำรงชีวิตโดยผูกมัดความโง่เขลา จึงต้องพยายามหาความรู้หรือปัญญาที่จะนำแนวทางในการปฏิบัติ ทุกคนมีปรัชญาในการดำเนินชีวิตด้วยกันทั้งนั้น และพยายามดำเนินการทุกอย่างให้เป็นไปตามปรัชญาที่ตนยึดถือ บางคนตั้งปรัชญาในการดำเนินชีวิตโดยอาศัยแนวความคิดและความเชื่อทางศาสนา ดังนั้นหลักธรรมต่าง ๆ ทางศาสนาจึงจำเป็นต้องศึกษา ต้องสอน ต้องเรียน จึงจะรู้ คือรู้ว่าอะไรเป็นอะไร เมื่อรู้แล้วจะนำไปปฏิบัติได้ตลอดเวลา คือปฏิบัติที่ไหนก็ได้ ดังนั้นครูผู้สอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาจึงมีความสำคัญมาก จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง รู้จักใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการเรียนการสอน จะต้อง

^๑ อุทัย หิรัญโต, "อนาคตของศาสนาและความเจริญทางวิทยาศาสตร์," ข่าวและสังคม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร, ๒๕๒๑), หน้า ๑๒๔.

^๒ ระวี ภาวิไล, ศาสนากับปรัชญา (กรุงเทพมหานคร: เจริญรัตน์การพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้าพิเศษ ก.

^๓ บุญเหลือ เทพสุวรรณ, "ความหมายของจริยศึกษา," ดวงประทีป (๑ ตุลาคม ๒๕๑๓), หน้า ๓๕.

มีบุคลิกลักษณะน่าเคารพ น่านับถือ และน่าบูชา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาการเรียนของเด็กและการสอนของครูให้สอดคล้องกับเป้าหมายอันสำคัญของการศึกษา มีความมานะอุตสาหะในการวิจัยปัญหาต่าง ๆ มีความเมตตากรุณาและเอาใจใส่เด็กของตัวอย่างแท้จริง มีจริยธรรมอันดีงาม^๑ ถ้าครูก็จะมีผลไปถึงการศึกษาที่ดีของเยาวชน ถ้าครูขาดสมรรถภาพก็มีผลให้เยาวชนไม่มีสมรรถภาพไปด้วย ดังนั้นสถาบันฝึกหัดครูจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นแหล่งผลิตครู ซึ่งเป็นเสมือนกุญแจของกระบวนการจัดการศึกษาทั้งหมดของชาติ^๒

ผู้วิจัยเห็นว่าในสถาบันฝึกหัดครูจำเป็นต้องมีการปรับปรุงการเรียนและการสอน กลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาให้ถูกต้อง และเหมาะสมเพื่อเป็นการเตรียมตัวผู้ที่จะเป็นครู เพื่อให้เป็นครูที่มีสมรรถภาพควยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในคณหลักสูตร กิจกรรมการเรียนและการสอน สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล กลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในวิทยาลัยครู ซึ่งจะเป็นการช่วยให้มีการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชานี้ให้เหมาะสมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษามากขึ้นกว่าเดิม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเรียนและการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในวิทยาลัยครู ดังนี้

^๑ บุญสม มาร์ติน, รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ "คำปราศรัยในโอกาสวันครู," ๑๖ มกราคม ๒๕๒๑.

^๒ Donald P. Cottrel, Teacher Education for a Free People, (New York: The American Association of College for Teacher Education, 1959), p. 12.

๑. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนและการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาของอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาที่เรียนวิชาเอกสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในวิทยาลัยครู

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนและการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ในวิทยาลัยครูระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาระดับสูง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพที่เป็นจริง และความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนและการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ในวิทยาลัยครู ๓๖ แห่ง เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการเสนอความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงการเรียนและการสอนต่อไป

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ

๑. อาจารย์ผู้สอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง วิทยาลัยละ ๒ คน รวม ๗๒ คน

๒. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง วิชาเอกสังคมศึกษา วิทยาลัยละ ๑๐ คน รวม ๓๖๐ คน

สมมุติฐานของการวิจัย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนและการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ในวิทยาลัยครู ระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาระดับสูง วิชาเอกสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ขอตกลงเบื้องต้น

๑. ผู้วิจัยถือว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ครอบคลุมเนื้อหาและสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนและการสอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงในวิทยาลัยครูได้จริง
๒. วิธีการสำรวจโดยใช่แบบสอบถามเป็นวิธีการที่ดีและเหมาะสมที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจำนวนมาก
๓. ผู้วิจัยถือว่าคำตอบของอาจารย์ และนักศึกษาเป็นคำตอบอย่างจริงจังและเชื่อถือได้

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาจได้ผลไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรเนื่องจาก

๑. นักศึกษาที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างจากวิทยาลัยครู ๓๖ แห่ง ๆ ละ ๑๐ คน จำนวน ๓๖๐ คน อาจขอบเกินไป อาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนไปบ้าง
๒. เวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลอยู่ในระหว่างที่นักศึกษากำลังจะสอบปลายภาคจึงอาจมีความกังวลใจในการสอบ ทำให้ตอบแบบสอบถามได้ไม่ดีเท่าที่ควร
๓. ผู้ตอบแบบสอบถามอาจตอบแบบสอบถามบางข้อไม่ตรงกับความเป็นจริง
๔. ผู้ตอบแบบสอบถามอาจตีความแบบสอบถามไม่ตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการ

คุณค่าของการวิจัย

๑. เป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ผู้สอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาในการปรับปรุงการเรียนและการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๒. เป็นประโยชน์ต่อสถาบันฝึกหัดครูในการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาวิชา หนังสืออ่านประกอบ เพื่อเตรียมอาจารย์ที่เหมาะสมแก่การสอน กลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา และการ

ใ้บริการทางวิชาการแก่อาจารย์และนักศึกษา

- ๓. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครูใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของอาจารย์ผู้สอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา
- ๔. เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

คำจำกัดความ

กลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา หมายถึงวิชาต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่

- ปรัชญา ๑๐๑ ปรัชญาเบื้องต้น
- ปรัชญา ๑๐๒ ตรรกวิทยาทั่วไป
- ปรัชญา ๑๐๓ พุทธศาสนา
- ปรัชญา ๒๑๑ จริยศาสตร์

วิทยาลัยครู หมายถึงวิทยาลัยครูที่ตั้งกัอยู่ในกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน ๓๖ แห่ง

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูวิชาเอกสังคมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง

อาจารย์ หมายถึงอาจารย์ผู้สอนกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา ซึ่งสังกัดภาควิชาปรัชญาและศาสนาในวิทยาลัยครู